

УДК 378.147

Чорнобай В.Г.,викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
chornobai.vira@gmail.com

Україна, м. Дніпро

**АУДІЮВАННЯ – МЕТОД ПОКРАЩЕННЯ УСНИХ
ВМІНЬ СТУДЕНТІВ В АГРАРНИХ ВНЗ**

Процес аудіювання починається зі сприймання мовлення, під час якого слухач завдяки механізму внутрішнього промовляння перетворює звукові (а якщо він спостерігає за співрозмовником, то й зорові) образи в артикуляційні. Складність аудіювання як компонента мовної компетенції робить трудомістким процес навчання. Для ефективного навчання аудіювання необхідно визначити, які суб'єктивні і об'єктивні труднощі слід враховувати.

Грамотна вимова доповнює результат таких занять – аудіо навчання англійській навчить не просто розуміти іноземну мову, а й запам'ятати правила граматики, словотвору і ситуації, де доречно їх вживання. Це універсальний метод – чудово підходить студентам з різним базовим рівнем знань.

Ключові слова: аудіювання, мовна компетенція, труднощі аудіювання, уміння, технологія навчання, перевірка, засвоєна інформація.

Постановка проблеми. Аудіюванню з англійської мови в аграрних вищих навчальних закладах під час занять приділяють мало часу, проте воно є однією з найважливіших складових занять при вивченні іноземної мови. Суб'єктивні труднощі, негативно впливають на успішне протікання процесу осмислення і розуміння інформації, пов'язані з індивідуально-психологічними і віковими особливостями студентів. Це відноситься і до перевірки отриманих знань на заняттях. Здобуті знання періодично перевіряються в процесі вивчення, це допомагає виявити помилки і слабке засвоєння матеріалу. Після закінчення занять також проводиться перевірка, щоб дізнатися, наскільки успішно той, якого навчають опанував англійською мовою.

Мета роботи – виявити та зрозуміти труднощі, з якими зіштовхуються студенти під час аудіювання. З'ясувати, чому однією з найбільш ефективних і достовірних форм перевірки отриманих знань вважається аудіювання.

Виклад основного матеріалу. Під час аудіювання студенти слухають текст, причому не просто сприймають його на слух, а намагаються зрозуміти. Тут застосовується дуже важливий навик, адже однією з головних цілей вивчення англійської мови є можливість спілкування з англомовними людьми. Якщо студенти не можуть зрозуміти, що вони говорять, вони не зможуть з ними спілкуватися. Також студенти будуть спроможні дивитися фільми або слухати книги на оригінальною мовою.

Для студентів навчання за допомогою аудіювання на парах з англійської мови дається вкрай важко. Люди в усьому світі старанно вчать читати, писати і навіть говорити англійською. Але чомусь слухати англійську мову багато хто не хоче. Тому розуміння мови приходить дуже нескоро. Традиційна методика навчання іноземної мови розглядає навчання з використанням аудіювання як вид мовленнєвої діяльності, що не вимагає спеціального дидактичного підходу і обмежується сприйняттям звуків і інтонаційних елементів. На практиці виявляється, що навички аудіювання у студентів, як правило, найменш розвинені. Прослуховування англомовних пісень у домашніх умовах, нажалі, не можна вважати ефективним

методом. Результат такої домашньої роботи з'явиться лише тоді, коли студент буде не «фоново» слухати, а розбирати дослівно речення за реченням. Отже, на сучасному етапі можна вважати аудіювання як метод навчання і практики необхідною умовою успішного протікання процесу комунікації.

Успішність процесу осмислення і запам'ятовування сприйнятої на слух інформації визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. До об'єктивних належать умови, в яких здійснюється сприйняття на слух запропонованого тексту: наявність незнайомих граматичних явищ, незнайомої лексики, темп мови і її індивідуальні особливості, неповторність, короткочасність сприймання інформації. Суб'єктивні чинники визначаються особливостями психіки, сприймання іноземної мови на слух і рівнем сформованості механізмів аудіювання (наявність навичок фонематичного і мовного слуху, аудитивної пам'яті, уваги, внутрішнього артикулювання, уяви, прогностичних здібностей).

Розглянемо основні труднощі аудіювання для студентів І курсів :

Мотиваційно-емоційні. Несформованість у студентів потреби в сприйнятті на слух мовного повідомлення може бути викликана різними причинами: складністю пропонованого матеріалу, невідповідністю відібраного матеріалу інтересам, потребам, незадовільним психологічним кліматом, підвищеним рівнем тривожності, низькою самооцінкою, відсутністю пізнавального інтересу та ін. Одним із способів підвищення мотивації є використання тексту-експозиції (усна інструкція, яка налаштовує (нагадує) інформацію про зміст тексту; мета – переконати студентів-слухачів в корисності інформації, що міститься в тексті).

Операціональні труднощі пов'язані з недостатнім рівнем розвитку мовного слуху, пам'яті, механізму імовірнісного прогнозування, уваги, внутрішній мові. На подолання цих труднощів спрямовані спеціальні вправи. Так, облік структури внутрішнього мовлення студентів, яку складають слухові, зорові, мовно-рухові і моторно-графічні образи, передбачає, що ефективний розвиток

можливий при цілеспрямованому тренуванні з опорою на інші види мовленнєвої діяльності (вправи: промовляння слідом за диктором / викладачем слів, словосполучень і невеликих текстів, а також читання під аудіо запис).

Стратегічні труднощі обумовлені незнанням / невикористанням стратегій під час прослуховування (виділення ключових слів, поділ тексту на частини та ін.), що пов'язано з недостатнім володінням способами аналізу, синтезу, порівняння, зіставлення, класифікації, узагальнення, рефлексії і т.п. Ефективне подолання зазначених труднощів можливо за допомогою пам'яток-інструкцій. Це: *уміння пропускати незнайомі слова і вирази без шкоди для розуміння тексту в цілому (треба намагатись зв'язати і відновити контекст по тих словах, які зрозумілі (це можна робити в паузах між прослух-вваннями)); уміння сприймати і розуміти в тексті ключові слова (перед прослуховуванням в залежності від типу завдання слід виділити в пунктах завдання (варіантах відповіді) ключові слова і вирази, на які слід звернути особливу увагу при прослуховуванні, так як саме в них полягає сенс, необхідний для отримання правильної відповіді; проаналізуйте ключові слова, підібравши до них синоніми, – це дасть додаткову інформацію і під час прослуховування підвищить ймовірність правильного сприйняття інформації, що містяться в тексті).*

Об'єктивні труднощі можна розділити на дві групи: лінгвістичні та екстралінгвістичні. До лінгвістичних труднощів відносяться:

1. Мовні труднощі (фонетичні, лексичні, граматичні – незнайома лексика, фразеологічні звороти, імена власні; велика кількість підрядних речень, вступних слів; незнайомі варіанти вимови слів у розмовній мові, розбіжність між графічною і акустичною формами слова);

2. Композиційно-сміслові труднощі. Композиційно-сміслова структура тексту дуже впливає на сприйняття та адекватне розуміння іноземної мови на слух. Структурні особливості тексту, на думку відомих вчених, професорів Н.Д. Гальскова і Н.І. Гез, прийнято ділити на зовнішні і внутрішні. Назва тексту відноситься до зовнішніх особливостей, а вступна частина, основна і заключна – до внутрішніх. Як показують результати досліджень, найбільш прості для сприйняття розповідні тексти, описові – сприймаються складніше, найбільш складними функціонально-смісловими типами текстів є тексти аргументативного типу [1-5].

3. Стилiстичні труднощі. Стил ь – мовна підсистема зі своєрідним словником, фразеологічними сполученнями, зворотами і конструкціями. При виділенні функціональних стилів, як правило, враховуються екстралінгвістичні чинники. Відповідно до цього в науковій літературі виділяють науковий, науково-публіцистичний, художній, офіційно-діловий і побутово-розмовний стилі.

Слабо підготованим студентам можна давати інформацію порціями, збільшуючи тривалість пауз між синтагмами, реченнями, абзацами для осмислення змісту [2]. Логічність побудови, обмежена кількість сюжетних ліній і діючих осіб, рівномірне чергування не дуже коротких і не дуже довгих речень і рівномірний розподіл високо- і низькоінформативних елементів сприяють зняттю композиційно-сміслових труднощів і, як результат – швидке вивчення лексики.

В даний час розрізняють кілька видів аудіювання: звуко-розрізнявальне аудіювання, спрямоване на сприйняття і розуміння окремих звуків; аудіювання основного змісту, коли потрібно зрозуміти найголовнішу інформацію, ігноруючи деталі; аудіювання з повним розумінням, в якому важливі і основний зміст, і деталі; аудіювання з вибіркоким розумінням, спрямоване на виділення і осмислення тільки цікавить, або тієї, яка вказана в завданні. Детально розглянемо види аудіювання:

1) Розуміння загального сенсу. Тут потрібно усвідомити основний зміст тексту. Не має великого значення, якщо не вдається зрозуміти дослівно кожне речення або розчути якісь конструкції. Тут важливо вловити те, про що йдеться в тексті. Завдання на загальний зміст можуть виявити, наскільки розвинена мовна здогадка, чи є великий словниковий запас, здатність визначити головну думку.

Грамотна вимова доповнює результат – аудіо навчання англійській навчить не просто розуміти іноземну мову, а й запам'ятати правила граматики, словотвору і ситуації, де доречно їх вживання. Це універсальний метод – підходить студентам усіх вікових категорій і форм навчання. Адже студент може слухати аудіозаписи в будь-якому місці, якщо завантажити їх в пам'ять гаджета або вставити диск із записом в плеєр. При цьому не потрібно вибирати різні методики і ретельно вивчати підручники. Аудіозаписи підготовлені професійними дикторами, які допоможуть вам поставити потрібну вимова за короткий термін.

2) Витяг потрібної інформації. У цьому виді аудіювання потрібно виокремити у всьому потоці даних тільки те, що потрібно. Якісь факти, дати, імена або щось інше. Тут перевіряється вміння сприймати різні числа і знання географічних та інших назв.

3) Повне розуміння змісту тексту. Завдання по такому аудіюванню містять питання за всіма фактами, їх послідовності і незнайомим виразами. Також може знадобитися зробити висновки і узагальнити те, що було почуто в тексті.

Технологія навчання аудіювання будується на основі певних принципів. Вони такі: 1. Аудіювання слід розглядати як відносно самостійне вміння. 2. Виділяються два види аудіювання (повне розуміння і розуміння основного змісту тексту). 3. Строгий відбір текстів для аудіювання. 4. Забезпечення адекватності форм контролю розуміння прослуханого. 5. Забезпечення поетапності в організації та навчанні аудіювання. 6. Формування умінь активно домагатися розуміння і підпорядковувати собі джерело інформації. 7. Широке використання технічних засобів при навчанні аудіювання.

Існує кілька підходів до визначення типів вправ. Вправи можуть бути підготовчі, що орієнтують в діяльності (це може бути сприйняття і промовляння за диктором слів, словосполучень, фраз, пропозицій, прислів'їв), власне комунікативні та контролюючі, спрямовані на перевірку розуміння прослуханого; вправи, які навчають різним видам аудіювання. При роботі з аудіотекстом зв'язкового характеру доцільно ділити вправи на передтекстові, текстові і післятекстові. Вправи, що виконуються перед початком прослуховування, найбільш інтенсивно керують процесом сприйняття іноземної мови. Вони сприяють створенню в учнів мотивації, настрою на

прослуховування тексту певного змісту, зняттю мовних (лексичних, граматичних і фонетичних) труднощів, а також труднощів, що стосуються країнознавчої інформації. Це можуть бути вправи на складання асоціограм, робота з ілюстраціями до тексту, складання ряду картинок, які прогнозують ймовірний перебіг тексту, вправи для навчання антиципації і багато інших. До завдань, що виконуються під час прослуховування, відносяться вправи для розвитку фонематичного слуху, візуальний диктант, орієнтація за планом, визначення вірних висловлювань, виписування окремої інформації і ін. Після-текстові завдання виконують, як правило, контролюючу функцію.

Приклади вправ, які можна використовувати на занятті:

- прослухати діалоги, проставити номери діалогів під картинкою, відповідної діалогу;

- прослухати монологи, проставити номери монологів відповідно зображенню;

- гра Bingo: навчаються отримують картки з кількома словами або цифрами. Педагог називає букву (цифру) – якщо вона є в слові, її слід закреслити. Коли закреслені всі букви (цифри), який навчається повинен вигукнути Bingo. Педагогу потрібно точно знати, які цифри стоять на картках. На картках можуть замість цифр бути картинки із зображенням будь-яких предметів. Почуте слово відзначається хрестиком. Виграє той, хто першим відзначив все слова;

- візуальний диктант: диктант можна використовувати при проходженні тим «Місто. Орієнтації в місті», «Квартира». Навчаються лунають незаповнені плани міста, квартири або кімнати, в яких вони, орієнтуючись на слух, повинні дістатися до певного місця або розставити меблі;

- визначити кількість слів у почутих пропозиціях;

- в списку слів, словосполучень або пропозицій відзначити ті, які відповідають почутим;

- для розвитку антиципації припиняти звучання тексту (можна неодноразово) і спонукати учнів до прогнозування продовження тексту;

- прослухати пропозицію і скласти наступне власне, поєднується за змістом з прослуханих;

- запропонований ряд картинок розкласти в послідовності відповідно до змісту тексту;

- визначити, кому з персонажів тексту можуть належати запропоновані репліки;

- навчаються сидять в колі, педагог говорить пошепки пропозицію одному учневі, він повинен передати іншому і т.п.

- один навчається виходить з класу, викладач показує іншим пропозицію і називає по одному слову з цієї пропозиції кожному студенту. Коли студент входить в клас, всі починають вимовляти свої слова, його завдання зрозуміти сенс висловлювання, в ідеальному варіанті розставити всі слова по своїх місцях, щоб вийшло «говорить пропозицію».

Дворазове прослуховування дає студентам можливість краще сприйняти інформацію і знімає психологічну напругу, обумовлене страхом не понять змісту повідомлення з одного разу. Прихильники одноразової презентації аудіотекста виходять з того, що в реальній комунікації слухач змушений сприймати чуже мовлення з першого пред'явлення, а отже, не варто ставити студентів в такі

умови, коли вони звикають до повторного прослуховування. Однак найбільш методично виправданою є точка зору, згідно з якою кількість прослуховувань залежить від того, чи є аудіювання метою або засобом навчання. Якщо аудіювання виступає як мета навчання, то текст пред'являється один раз, якщо ж аудіювання використовується як засіб розвитку навичок і умінь в інших видах мовленнєвої діяльності, то доцільно використовувати два прослуховування. При цьому кожне прослуховування повинно супроводжуватися різними комунікативними завданнями.

Під час підготовки до аудиторних занять одне із завдань викладача – знайти такі вправи для аудіювання, які будуть відповідати цілям і змісту навчального матеріалу, враховувати вікові та індивідуальні особливості групи учнів (можуть відрізнитися для студентів очної та заочної форм навчання). Можна також доповнювати навчальний матеріал, використовуючи випускаються аудіозаписи.

Трапляється, що недостатньо підготовлений реципієнт в потоці швидкої мови не дізнається слова, які він вже, здавалося б, знає. Спонтанна усне мовлення (перш за все її темп) – пояснення цьому. Слухає не вистачає часу на те, щоб знайти в пам'яті значення того, що він не може негайно пригадати, хвилювання через незрозуміння, втрата уваги – головні проблеми.

Встановлено, що обсяг одиниць, якими студент оперує при смисловому сприйнятті мови, змінюється в залежності від ступеня знайомства з темою і ситуацією спілкування. Для зняття даних труднощів можна використовувати ментальні карти, концентруючи тематичні знання учнів, ілюстративну наочність, завдання, спрямовані на прогнозування теми аудіоповідомлення.

Сам по собі процес слухання тексту не може дати об'єктивної оцінки знань студента. Щоб визначити рівень підготовки, після прослуховування виконуються різні завдання. Вони призначені для того, щоб з'ясувати, наскільки добре людина зрозуміла почуте.

Якими б не були завдання після тексту, щоб успішно з ними впоратися, потрібно володіти не тільки навичками сприйняття мови на слух, а й знаннями орфографії і граматики. Завдання зазвичай підібрані таким чином, щоб задіяти всі вміння і в повній мірі визначити рівень підготовки. Саме тому аудіювання є дуже популярним і надійним методом перевірки знань і оцінювання учнів.

Найбільш відомою стосовно аудіювання є типологія А.Р. Лурія, який виділяє чотири рівні розуміння: рівень слів, рівень пропозицій, рівень складного синтаксичного цілого (смислового) шматка і рівень тексту [3].

Контроль аудіювання може проводитися вербальними і невербальними способами, традиційними і нетрадиційними.

Традиційні способи контролю – це: а) відповіді на питання за змістом тексту; б) переказ прослуханого тексту (рідною та іноземною мовами; повний і короткий); в) визначення головних думок тексту; г) складання плану тексту; д) доказ тез. Нетрадиційні способи контролю аудіювання – це: а) цифрове кодування; б) використання сигнальних карток; в) тестові завдання [4].

Висновки. Регулярні заняття з формування навичок аудіювання дозволяють заповнити прогалини в навичках сприйняття іноземної мови, зняти емоційний бар'єр і

почуття страху перед ним. Важливо пам'ятати, що навчання аудіювання здійснюється в тісному взаємозв'язку з іншими видами мовленнєвої діяльності в рамках єдиної системи навчання іноземної мови.

На щастя, навички аудіювання купуються досить легко. Причому це один з найкращих способів швидко просунути у вивченні мови. Завдяки кільком коректувань у вашій програмі навчання ви зможете за пару місяців значно поліпшити свої навички володіння англійською.

Література

1. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика // учебное пособие. 3-е изд. – М.: Академия, 2006
2. Рогова Т.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам. М.: Просвещение, 1991
3. Лурия А.Р. Язык и сознание. М.: Просвещение, 1979
4. Методика преподавания иностранных языков: общий курс // учеб. пособие / отв. ред. А.Н. Шамова. – М.: АСП: АСП-Москва: Восток–Запад, 2008

5. Колесникова М.А., Долгина О.А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. СПб. : Русско-Балтийский информационный центр «БЛИЦ», Cambridge University Press, 2009.

References

1. Galskova N.D., Gez N.I. Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika // uchebnoe posobie. 3-e izd. – M.: Akademiya, 2006
2. Rogova T.V., Rabinovich F.M., Saharova T.E. Metodika obucheniya inostrannym yazykam. M.: Prosveschenie, 1991
3. Luriya A.R. Yazyk i soznanie. M.: Prosveschenie, 1979
4. Metodika prepodavaniya inostrannyih yazykov: obshchiy kurs // ucheb. posobie / otv. red. A.N. Shamov. – M.: AST: AST-Moskva: Vostok–Zapad, 2008
5. Kolesnikova I.L., Dolgina O.A. Anglo-russkiy terminologicheskij spravochnik po metodike prepodavaniya inostrannyih yazykov. SPb. : Russko-Baltiyskiy informatsionnyi tsentr «BLITS», Cambridge University Press, 2009

Chornobai V.G.,

Lecturer, Philology chair, Dnepropetrovsk State University of Agriculture and Economics, chornobai.vira@gmail.com

Ukraine, Dnipro

LISTENING – STRATEGIES FOR IMPROVING ORAL ABILITIES OF STUDENTS IN AGRICULTURAL UNIVERSITIES

The listening process begins with the perception of speech, during which the listener, through the mechanism of internal pronunciation, turns the sound (and if he observes the interlocutor, then the visual) images into articulation. The complexity of listening as a component of linguistic competence makes the labor-intensive learning process. For effective listening, it is necessary to determine which subjective and objective difficulties should be taken into account.

A competent pronunciation complements the result of such classes – audio teaching in English teaches not only to understand a foreign language, but also to remember the rules of grammar, word formation and situations, where appropriate their use. This is a universal method – great for students with different basic knowledge.

Key words: listening, language competence, listening difficulties, skills, learning technology, checking, learned information.

